

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تحولات تجارت کالایی طی دو دهه اخیر

تجارت کالایی جهان طی ۲۰ سال گذشته (از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹) حدود ۳ برابر شده است. طی این مدت، برخی کشورها رشد بالایی را در تجارت کالایی خود شاهد بوده‌اند و برخی نسبت به سایر کشورها رشد قابل ملاحظه‌ای را تجربه نکرده‌اند. در این گزارش رشد تجارت کالایی برخی کشورهای در حال توسعه منتخب، طی این مدت مورد بررسی قرار گرفته است. در میان این کشورها، ویتنام بیشترین رشد را شاهد بوده؛ بطوریکه واردات کالایی آن از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ بیش از ۱۶ برابر و صادرات آن بالغ بر ۱۸ برابر شده است. با بررسی آمار تجارت این کشورها، این پرسش مطرح می‌شود که برخی کشورها چه رویکردی را در پیش گرفتند که توانستند طی مدت زمان نسبتاً کوتاه (دو دهه) تا این میزان به توسعه تجاری و اقتصادی برسند؟ به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین عوامل در این روند آزادسازی تجارت این کشورها بوده است.

تهیه شده توسط فروغ کریمی امریکاسر

تیر ۱۳۹۹

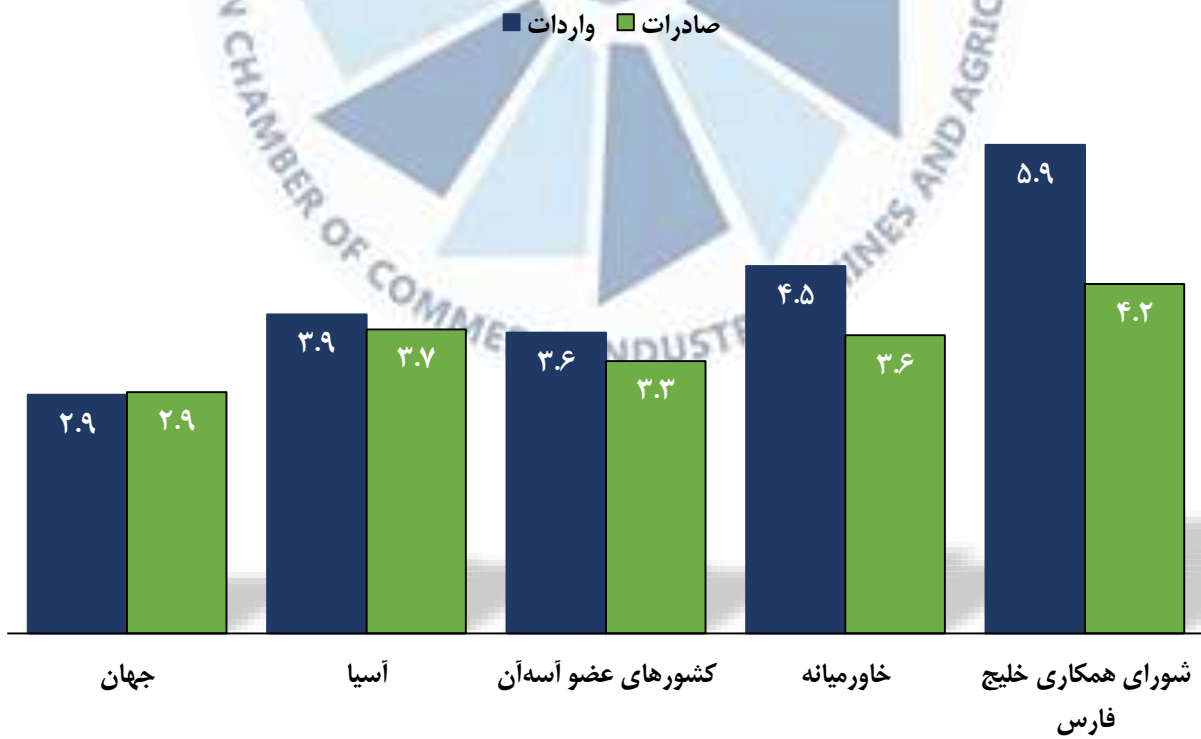
معاونت بررسی های اقتصادی

براساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، ارزش صادرات (واردات) کالایی جهان در سال ۲۰۱۹ نسبت به حدود ۲۰ سال قبل (سال ۲۰۰۰) قریب به ۳ برابر بیشتر شده است. صادرات (واردات) کالایی جهان در سال ۲۰۰۰ حدود ۶,۵ هزار میلیارد دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ به حدود ۱۹ هزار میلیارد دلار رسیده است (جدول ۱).

طی دو دهه اخیر رشد صادرات و واردات کالایی برای مناطق مختلف، یکسان نبوده و برخی مناطق رشد بالاتری را نسبت به میانگین جهانی، تجربه کرده‌اند. این موضوع برای کشورهای شورای خلیج فارس هم در حوزه واردات (۵,۹ برابر شدن واردات سال ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰) و هم صادرات (۴,۲ برابر) پررنگ‌تر است که بخشی از آن ناشی از صادرات نفتی این منطقه است. مشابه این اتفاق برای کشورهای خاورمیانه هم قابل مشاهده است. در این مدت، ارزش واردات کالایی در منطقه آسیا حدود ۳,۹ برابر و صادرات آن حدود ۳,۷ برابر شده که از میانگین جهانی، بالاتر است (نمودار ۱).

براساس آمارها، به نظر می‌رسد طی این مدت صادرات کالایی این مناطق نسبت به واردات آنها، رشد کمتری را تجربه کرده است. نسبت صادرات در سال ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰، برای آسیا ۳,۷، برای کشورهای عضو آسه آن ۳,۳، برای خاورمیانه ۳,۶ و برای شورای همکاری خلیج فارس نیز ۴,۲ بوده است. بیشترین میزان تفاوت در این نسبت برای صادرات و واردات مربوط به شورای همکاری خلیج فارس بوده است (نمودار ۱).

نمودار ۱- نسبت ارزش صادرات و واردات کالایی مناطق مختلف در سال ۲۰۱۹ به سال ۲۰۰۰

منبع: سازمان تجارت جهانی

معاونت بررسی های اقتصادی

بررسی رشد صادرات و واردات کالایی در سطح کشوری، نتایج جالبی را نشان می‌دهد. در میان ۳۲ کشور مورد بررسی در این گزارش، تجارت برخی اقتصادها رشد قابل توجهی را طی دو دهه اخیر داشته که به مراتب از میانگین رشد جهانی بالاتر بوده است. یکی از اقتصادهایی که در بازه زمانی مورد بررسی رشد چشمگیری هم در حوزه صادرات و هم واردات کالایی داشته است ویتنام است.

نمودار ۲، نسبت ارزش واردات کالایی در سال ۲۰۱۹ به سال ۲۰۰۱ را برای برخی کشورها نشان می‌دهد. ارزش واردات کالایی ویتنام در سال ۲۰۰۰ حدود ۱۵٫۶ میلیارد دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ به حدود ۲۵۴ میلیارد دلار رسیده که به معنی رشد ۱۶٫۲ برابری است. همچنین در حوزه صادرات کالایی، صادرات این کشور در سال ۲۰۰۰ معادل ۱۴٫۵ میلیارد دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ با رشد ۱۸٫۲ برابری به ۲۶۴ میلیارد دلار افزایش یافته است.

این رشد قابل توجه تجارت ویتنام، در ادامه روند رو به توسعه‌ای بوده که توانسته طی ۳۰ سال اخیر این کشور را از یکی از فقیرترین کشورهای جهان به کشوری رو به رشد با درآمد متوسط تبدیل کند. ناگفته نماند که یکی از مهم‌ترین عوامل رشد تجارت ویتنام و در ادامه آن توسعه اقتصادی این کشور، آزادسازی تجاری بوده است؛ بطوریکه طی ۲۰ سال اخیر قراردادهای تجارت آزاد با کشورهای مختلفی، علی‌الخصوص ایالات متحده آمریکا، امضا کرده که آن را به سمت رشد تجارت هر چه بیشتر سوق داده است.^۱ در سال ۲۰۱۹ انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ویتنام بالغ بر ۱۶۱ میلیارد دلار که ۴۹٫۳ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور را تشکیل می‌دهد. بخشی از رشد صادرات کالایی این کشور ناشی از صادرات بنگاه‌های ایجاد شده از طریق سرمایه‌گذاری خارجی است. بیش از ۵۵ درصد از صادرات کالایی ویتنام در سال ۲۰۱۵ را ارزش افزوده خارجی تشکیل داده که از طریق سایر کشورها در زنجیره ارزش، تامین شده است. کشور ویتنام نمونه بسیار مناسبی برای نشان دادن آثار مثبت اعمال اصلاحات اقتصادی و آزادسازی در حوزه تجارت و سرمایه‌گذاری است.

جدول ۱- ارزش صادرات و واردات کالایی کشورها و مناطق منتخب در سال های ۲۰۰۰ و ۲۰۱۹- میلیارد دلار

اقتصاد	واردات		صادرات		نسبت ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰
	۲۰۱۹	۲۰۰۰	۲۰۱۹	۲۰۰۰	
جهان	۱۹،۲۳۸	۶،۶۴۷	۱۸،۸۸۹	۶،۴۵۴	۲٫۹
آسیا	۶،۴۹۳	۱،۶۷۸	۶،۷۶۹	۱،۸۳۵	۳٫۷
کشورهای عضو آسه‌آن	۱،۳۸۹	۳۸۱	۱،۴۲۱	۴۳۰	۳٫۳
خاورمیانه	۷۴۴	۱۶۷	۹۶۸	۲۶۸	۳٫۶
شورای همکاری خلیج فارس	۵۰۶	۸۵	۷۴۶	۱۷۶	۴٫۲
افغانستان	۷٫۳	۱٫۲	۱٫۱	۰٫۱	۷٫۷
ارمنستان	۵٫۵	۰٫۹	۲٫۶	۰٫۳	۹٫۰
آذربایجان	۱۲٫۰	۱٫۲	۲۰٫۰	۱٫۷	۱۱٫۵

¹ http://www.tccim.ir/Images/Docs/TCCIMirBizReport_796.pdf

جدول ۱- ارزش صادرات و واردات کالایی کشورها و مناطق منتخب در سال های ۲۰۰۰ و ۲۰۱۹- میلیارد دلار

اقتصاد	صادرات		واردات		نسبت ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰
	۲۰۱۹	۲۰۰۰	نسبت ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰	۲۰۱۹	
بحرین	۱۷.۹	۶.۲	۲.۷	۱۲.۵	۴.۶
ایران	۵۵.۱	۲۸.۷	۳.۰	۴۱.۸	۱۳.۹
عراق	۸۹.۵	۲۰.۴	۴.۳	۵۶.۹	۱۳.۲
عمان	۴۱.۶	۱۱.۳	۴.۶	۲۳.۷	۵.۱
پاکستان	۲۳.۴	۹.۰	۴.۶	۵۰.۵	۱۰.۹
برزیل	۲۲۲.۶	۵۵.۱	۳.۱	۱۸۴.۱	۵۸.۶
شیلی	۶۹.۷	۱۹.۲	۳.۸	۶۹.۶	۱۸.۵
مصر	۲۹.۰	۵.۳	۴.۹	۷۰.۹	۱۴.۶
گرجستان	۳.۸	۰.۳	۱۲.۸	۹.۱	۰.۷
اندونزی	۱۶۷.۵	۶۵.۴	۳.۹	۱۷۰.۷	۴۳.۶
قزاقستان	۵۷.۳	۸.۸	۷.۵	۳۷.۸	۵.۰
کویت	۶۴.۹	۱۹.۴	۴.۸	۳۴.۶	۷.۲
قرقیزستان	۲.۰	۰.۵	۸.۸	۴.۹	۰.۶
مالزی	۲۳۸.۲	۹۸.۲	۲.۵	۲۰۵.۰	۸۲.۰
مکزیک	۴۶۱.۱	۱۶۶.۴	۲.۶	۴۶۷.۳	۱۷۹.۵
مراکش	۲۸.۸	۷.۴	۴.۴	۵۰.۶	۱۱.۵
لهستان	۲۶۴.۰	۳۱.۷	۵.۳	۲۶۲.۰	۴۹.۰
قطر	۷۲.۶	۱۱.۶	۹.۶	۳۱.۳	۳.۳
رومانی	۷۶.۹	۱۰.۴	۷.۳	۹۶.۵	۱۳.۱
روسیه	۴۱۸.۸	۱۰۵.۰	۵.۷	۲۵۴.۱	۴۴.۹
عربستان سعودی	۲۶۸.۶	۷۷.۶	۴.۷	۱۴۱.۹	۳۰.۲
سنگاپور	۳۹۰.۸	۱۳۷.۸	۲.۷	۳۵۹.۳	۱۳۴.۵
تاجیکستان	۱.۱	۰.۸	۴.۷	۳.۲	۰.۷
تایلند	۲۴۶.۲	۶۹.۰	۳.۸	۲۳۶.۶	۶۱.۹
ترکیه	۱۸۰.۹	۲۷.۸	۳.۹	۲۱۰.۳	۵۴.۵
ترکمنستان	۱۰.۰	۲.۵	۱.۷	۳.۰	۱.۸
امارات متحده عربی	۲۸۰.۱	۴۹.۸	۷.۵	۲۶۱.۹	۳۵.۰
ازبکستان	۱۶.۰	۲.۸	۸.۵	۲۳.۰	۲.۷
ویتنام	۲۶۴.۳	۱۴.۵	۱۶.۲	۲۵۳.۹	۱۵.۶

منبع: سازمان تجارت جهانی

معاونت بررسی های اقتصادی

کشور **جمهوری آذربایجان** نیز طی این مدت واردات کالایی خود را به بیش از ۱۰ برابر و صادرات خود را به ۱۱,۵ برابر رسانده است. واردات ۱,۲ میلیارد دلاری آذربایجان در سال ۲۰۰۰ به ۱۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده و صادرات آن از رقم ۱,۷ میلیارد دلاری آن در سال ۲۰۰۰ به ۲۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است (جدول ۱). شایان ذکر است که طی این مدت صادرات کالاهای تحت فصل ۲۷ (نفتی) این کشور حدود ۸,۴ برابر شده است؛ از این رو، با توجه به اینکه بیشترین ارزش صادرات آذربایجان مربوط به این فصل تعرفه‌ای بوده، می‌توان گفت بخش عمده افزایش صادرات این کشور ناشی از رشد صادرات نفتی و مشتقات آن بوده است. آمارها نشان می‌دهد که طی ۲۰ سال اخیر سهم این فصل تعرفه‌ای از ارزش کل صادرات این کشور تقریباً بدون تغییر و حدود ۹۱ درصد باقی مانده است (نمودار ۲، ۳ و ۴).

قطر نیز طی این مدت با افزایش ۹,۶ برابری واردات (از ۳,۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۳۱,۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹) و افزایش ۶,۳ برابری صادرات کالایی (از ۱۱,۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۷۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹) همراه بوده است. از آنجایی که قطر یکی از صادرکنندگان عمده نفت و گاز جهانی بوده و عمده درآمد تجاری این کشور از این محل است، بیشتر افزایش صادرات قطر نیز ناشی از رشد صادرات محصولات مربوط به فصل ۲۷ کتاب مقررات صادرات و واردات بوده است؛ بطوریکه از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹ صادرات قطر در این فصل، حدود ۸,۱ برابر شده است. البته، طی این مدت تا حدودی میزان وابستگی صادرات این کشور به نفت هم کمتر شده است؛ بطوریکه سهم فصل ۲۷ تعرفه از ارزش کل صادرات قطر از ۹۲,۴ درصد در سال ۲۰۰۱ به ۸۶,۵ درصد در سال ۲۰۱۹ رسیده است (نمودار ۲، ۳ و ۴).

عمده رشد واردات کالایی قطر طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ نیز ناشی از افزایش واردات اقلام صنعتی، از جمله هواپیما و قطعات آن بوده که منجر به توسعه صنعت هواپیمایی این کشور شده است. صنعت هواپیمایی این کشور یکی از بخش‌های کلیدی در رشد اقتصادی قطر طی سال‌های اخیر بوده که با ایجاد شغل در بخش‌های گردشگری، تجارت و صنعت توسعه بیشتر اقتصاد این کشور را موجب شده است.

عراق نیز یکی از کشورهای نفتی است که طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ صادرات آن با رشد ۴,۴ برابری از ۲۰,۴ میلیارد دلار به ۸۹,۵ میلیارد دلار و واردات آن نیز با رشد ۴,۳ برابری از ۱۳,۲ میلیارد دلار به ۵۶,۹ میلیارد دلار رسیده است. در ارتباط با آمار صادرات فصل ۲۷ تعرفه عراق در سال ۲۰۰۰ آماری در دسترس نیست. اما از آنجایی که در سال ۲۰۱۹ بیش از ۹۷ درصد ارزش صادرات عراق مربوط به این فصل تعرفه بوده، به نظر می‌رسد عمده رشد صادرات عراق طی ۲۰ سال اخیر نیز ناشی از رشد صادرات این بخش باشد.

در سال ۲۰۰۰، صادرات کالایی **رومانی** بالغ بر ۱۰,۴ میلیارد دلار رقم خورده بوده که در سال ۲۰۱۹، با تجربه رشد ۷,۴ برابری به حدود ۷۷ میلیارد دلار رسیده است. طی این مدت، واردات این کشور نیز با رشد ۷,۳ برابری از بیش از ۱۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۹۶,۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است. موثرترین عامل رشد صادرات رومانی طی این مدت، افزایش صادرات فصل ۸۷ تعرفه «وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن، ...» و فصل ۸۵ «ماشین آلات و

معاونت بررسی های اقتصادی

دستگاه‌های برقی، ...» بوده است. عامل موثر در رشد واردات این کشور نیز افزایش صادرات دو فصل ۸۵ و ۸۴ «راکتورهای هسته‌ای، ...» بوده است.

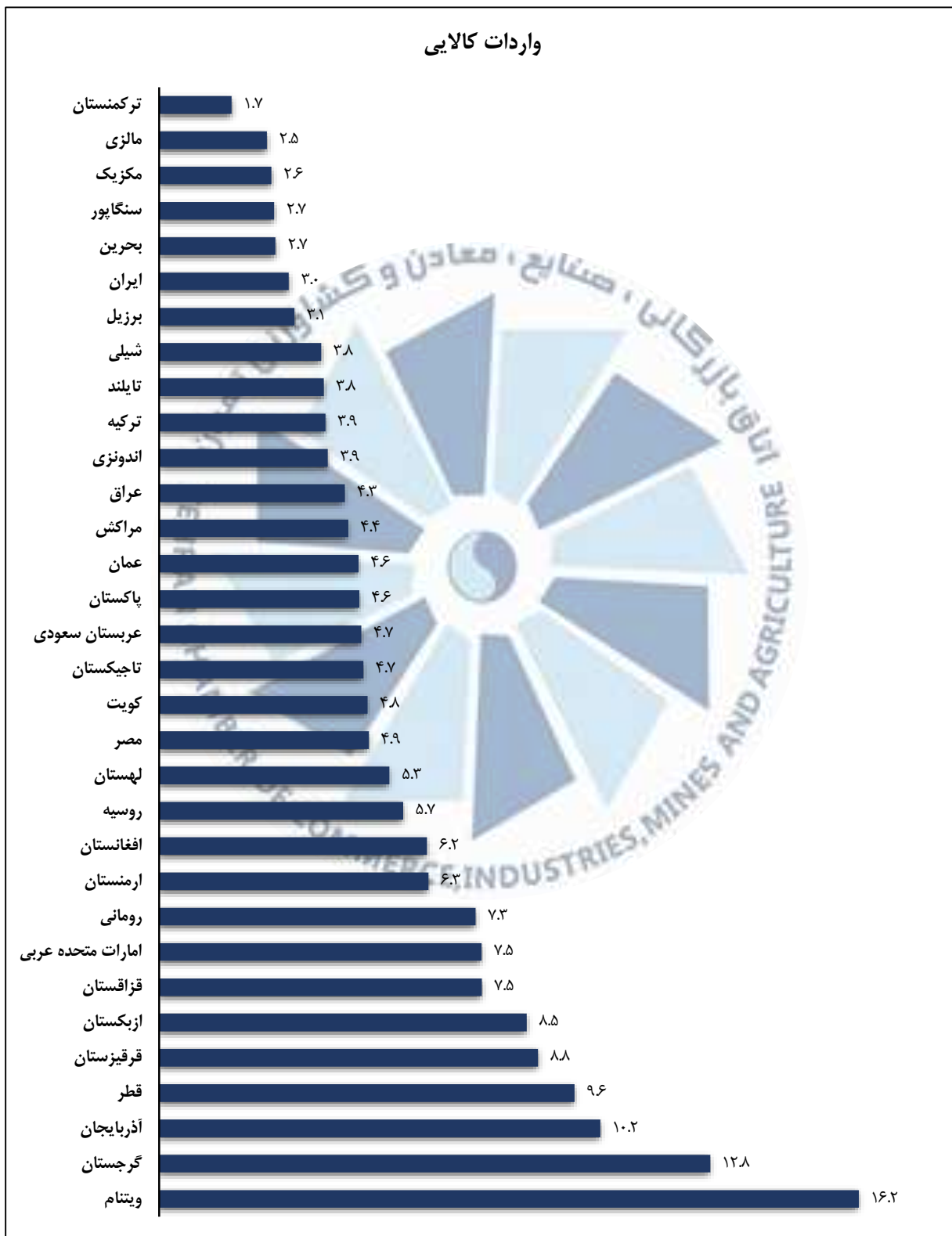
لهستان نیز یکی از کشورهایی است که در سال ۲۰۰۰، صادرات آن تقریباً نزدیک به ارزش صادرات ایران بوده اما طی این مدت نسبت به ایران رشد بسیار بالاتری را تجربه کرده است. در سال ۲۰۰۰ صادرات کالایی لهستان حدود ۳۲ میلیارد دلار بوده که با رشد بیش از ۸ برابری در سال ۲۰۱۹ به ۲۶۴ میلیارد دلار رسیده است. طی این مدت واردات این کشور نیز افزایش ۵,۳ برابری را تجربه کرده و از ۴۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۲۶۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است. عامل مهم رشد ارزش صادرات لهستان طی این مدت رشد صادرات فصل تعرفه ۸۴ بوده است.

شیلی نیز دیگر کشوری است که در سال ۲۰۰۰ هم ارزش واردات و هم ارزش صادرات آن نسبت به ایران کمتر بوده؛ اما طی ۲۰ سال اخیر، سطح واردات و صادرات این کشور افزایش یافته و اکنون بالاتر از ارزش صادرات و واردات ایران است. در سال ۲۰۰۰ صادرات شیلی معادل ۱۹,۲ میلیارد دلار و واردات آن معادل ۱۸,۵ میلیارد دلار بوده است. این در حالی است که در سال ۲۰۱۹ صادرات و واردات آن به ترتیب به ۶۹,۷ میلیارد دلار و ۶۹,۶ میلیارد دلار رسیده است. عمده رشد صادرات شیلی مربوط به صادرات اقلام فصل ۲۶ «سنگ فلز، جوش و خاکستر» بوده است.

طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹، **ترکیه** رشد ۳,۹ برابری در واردات (از ۵۴,۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۲۱۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹) و رشد ۶,۵ برابری در صادرات کالا (از ۲۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۱۸۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹) را تجربه کرده است. عمده رشد واردات ترکیه ناشی از افزایش واردات فصل ۲۷ تعرفه‌ای بوده و عمده رشد صادرات آن نیز از محل افزایش صادرات وسایل نقلیه زمینی و ماشین آلات و وسایل مکانیکی صورت گرفته است.

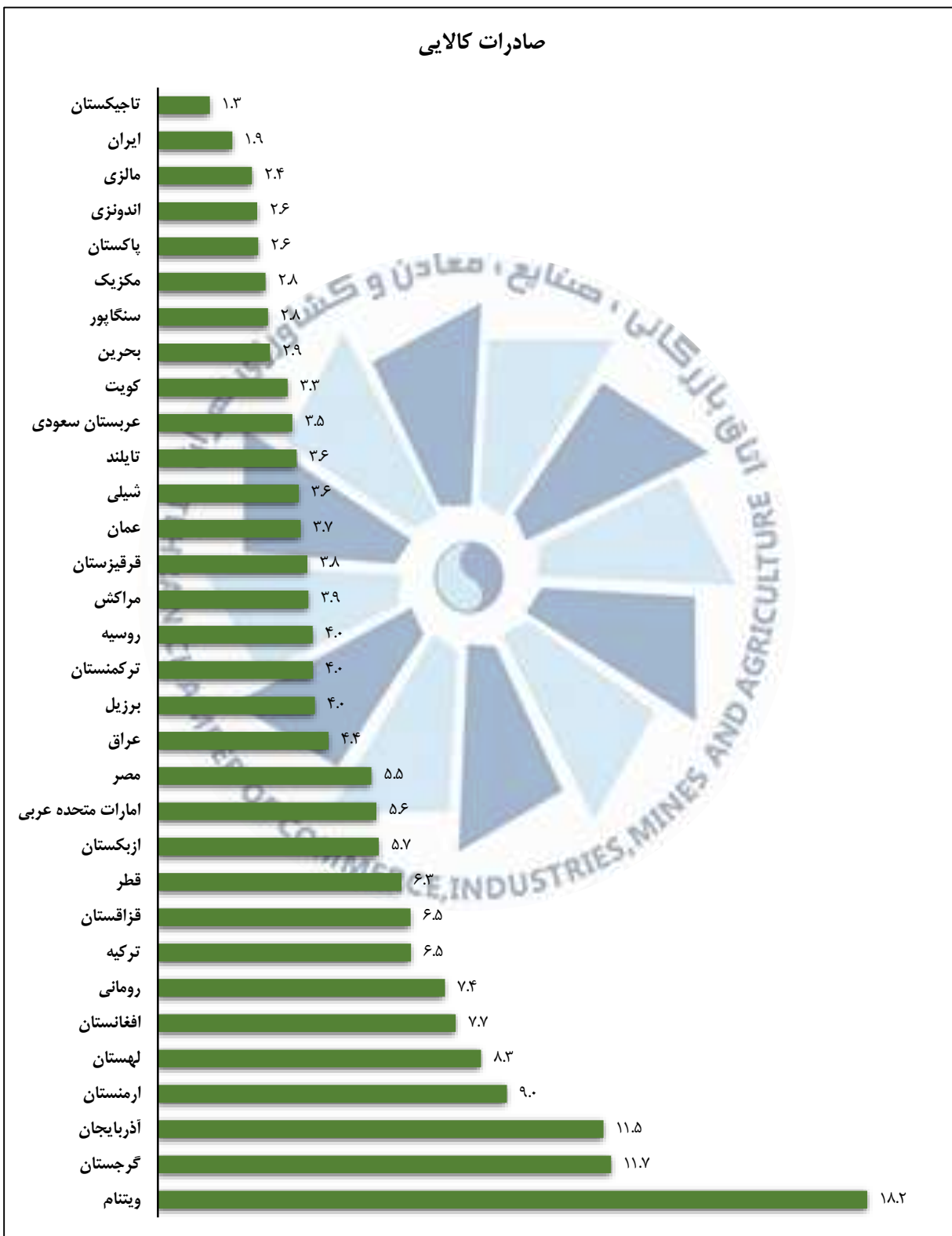
نمودار ۲- نسبت ارزش واردات کالایی برخی کشورها در سال ۲۰۱۹ به سال ۲۰۰۰

منبع: سازمان تجارت جهانی

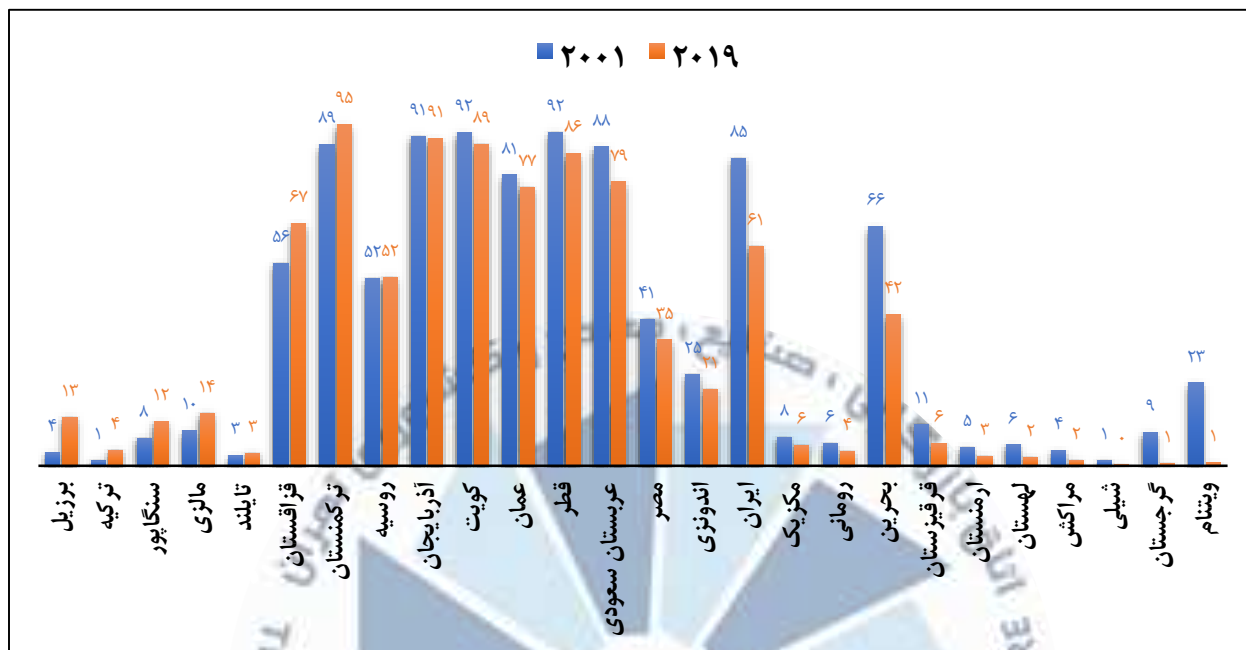
نمودار ۳- نسبت ارزش صادرات کالایی برخی کشورها در سال ۲۰۱۹ به سال ۲۰۰۰

منبع: سازمان تجارت جهانی

نمودار 3- سهم ارزش صادرات محصولات ذیل فصل ۲۷ به کل صادرات در سال ۲۰۱۹ و سال ۲۰۰۱

منبع: مرکز تجارت بین‌المللی - آمار مربوط به عربستان سعودی برای سال ۲۰۰۱ و ۲۰۱۸ است.

برزیل نیز طی مدت مورد بررسی، صادرات کالایی خود را ۴ برابر کرده و واردات کالایی خود را به ۳,۱ برابر رسانده است. صادرات کالایی برزیل در سال ۲۰۰۰ بیش از ۵۵ میلیارد دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ به حدود ۲۲۳ میلیارد دلار افزایش یافته است. در عین حال، واردات آن نیز از حدود ۵۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۱۸۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است.

بخش بزرگی از صادرات برزیل به فصل ۲۷ و فصل ۱۲ (دانه و میوه‌های روغن دار؛ دانه و بذر و میوه‌های گوناگون؛ نباتات صنعتی یا دارویی، کاه و نواله) اختصاص دارد که نقش پررنگی در رشد ۴ برابری صادرات طی این مدت داشته‌اند. در سال ۲۰۰۰، محصولات نفتی سهم قابل توجهی از صادرات برزیل را نداشت (۳,۶ درصد)؛ با این حال با گذر زمان و رشد صادرات برزیل در این محصولات سهم آن افزایش یافته و در سال ۲۰۱۹، به ۱۳,۴ درصد رسیده است.

گرجستان نیز دیگر کشوری است که طی مدت مورد بررسی (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹) رشد حدود ۱۳ برابری در واردات و رشد حدود ۱۲ برابری در صادرات کالا را تجربه کرده است (نمودار ۲ و ۳). واردات گرجستان در سال ۲۰۰۰ تنها حدود ۷۰۰ میلیون دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ به ۹,۱ میلیارد دلار رسیده و صادرات آن نیز در سال ۲۰۰۰ حدود ۳۰۰ میلیون دلار بوده که در سال ۲۰۱۹ به ۱۱,۷ میلیارد دلار رسیده است.

دلیل موفقیت گرجستان در رشد تجارت را نیز می‌توان در آزادسازی تجاری این کشور دانست. اوایل دهه ۲۰۰۰، این کشور هم واردات و هم صادرات خود را آزاد و بسیاری از تعرفه‌ها و مقررات دست و پاگیر در حوزه تجارت را حذف کرده است. این کشور در ژوئن سال ۲۰۰۰ پس از ۴ سال مذاکره، به عضویت سازمان تجارت جهانی درآمد. پس از سال ۲۰۰۶، گام‌های

معاونت بررسی های اقتصادی

دیگری برای آزاد سازی تجاری در این کشور صورت گرفته که در مجموع رشد تجاری و اقتصادی این کشور طی ۲۰ سال اخیر را موجب شده است.^۲

در میان این کشورها، ایران جزو کشورهایی بوده که طی این مدت رشد صادرات نسبتاً کمتری را تجربه کرده است. صادرات کالایی ایران در سال ۲۰۰۰ حدود ۲۸ میلیارد دلار بوده که با رشد حدود ۱,۹ برابری در سال ۲۰۱۹ به بیش از ۵۵ میلیارد دلار رسیده است. در عین حال، واردات کالایی آن طی این مدت ۳ برابر رشد کرده و از حدود ۱۴ میلیارد دلار سال ۲۰۰۰ به حدود ۴۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است. دلیل عمده کاهش نسبتاً کمتر صادرات ایران طی این مدت، افت صادرات نفتی آن به دلیل تحریم بوده است. طی سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹، صادرات کالایی فصل ۲۷ ایران نه تنها افزایش نیافته، بلکه کاهش ۱۹ درصدی را تجربه کرده است. در سال ۲۰۰۰ فصل ۲۷ تعرفه بیش از ۸۵ درصد ارزش کل صادرات را تشکیل می داد اما طی سالهای اخیر این سهم به دلیل تحریم، کاهش یافته و در سال ۲۰۱۹ به حدود ۶۱ درصد رسیده است. اگرچه سهم صادرات کالاهای فصل ۲۷ ایران در سال ۲۰۱۹ کاهش یافته ولی همچنان سهم آن در کل صادرات کالایی ایران بالاست.

در مقایسه با ایران، رشد صادرات و واردات کالایی به ویژه صادرات برخی از کشورها طی دو دهه اخیر قابل توجه بوده است. به عنوان نمونه صادرات کالایی ترکیه در سال ۲۰۰۰ حدود ۲۷,۸ میلیارد دلار (کمتر از رقم مشابه برای ایران) بوده که بعد از ۲۰ سال در سال ۲۰۱۹ به ۱۸۱ میلیارد دلار رسیده که حدود ۳,۳ برابر صادرات ایران است. نکته قابل توجه این است که فقط ۴ درصد از صادرات کالایی ترکیه در سال ۲۰۱۹ مربوط به فصل ۲۷ است و ۹۶ درصد صادرات آن را سایر کالاها، تشکیل می دهد. به عبارتی دیگر صادرات بدون فصل ۲۷ ترکیه در سال ۲۰۱۹ حدود ۸,۱ صادرات غیرنفتی ایران در همین سال است. این مقایسه برای اقتصادهای در حال توسعه مشابه دیگر مانند لهستان و رومانی هم صدق می کند. در کشور رومانی همانطور که اشاره شد صادرات کالایی از ۱۰,۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ (بسیار کمتر از رقم مشابه برای ایران) به ۷۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده که حدود ۱,۴ برابر صادرات ایران است. قابل توجه است که تنها ۲,۳ درصد از صادرات کالایی رومانی در سال ۲۰۱۹ مربوط به فصل ۲۷ بوده و مابقی آن را سایر کالاها تشکیل می دهد. به عبارتی؛ صادرات بدون فصل ۲۷ رومانی در سال ۲۰۱۹، حدود ۳,۶ برابر صادرات بدون فصل ۲۷ ایران در همین سال است.

در سال ۲۰۰۰ صادرات کالایی لهستان نیز حدود ۳۲ میلیارد دلار بوده و در سال ۲۰۱۹ به ۲۶۴ میلیارد دلار رسیده که حدوداً ۴,۸ برابر صادرات ایران است. قابل توجه است که تنها حدود ۲,۲ درصد از صادرات کالایی لهستان در سال ۲۰۱۹ مربوط به فصل ۲۷ بوده؛ یعنی تقریباً ۹۸ درصد از صادرات کالایی لهستان بدون فصل ۲۷ است که حدود ۸,۳ برابر صادرات کالایی بدون فصل ۲۷ ایران در همین سال است.

² The Vienna Institute for International Economic Studies, "Georgia's Economic Performance", Tinatin Akhvediani and Peter Havlik, 2019

معاونت بررسی های اقتصادی

عواملی که رشد صادرات ایران طی سال ۲۰۱۹ نسبت به ۲۰۰۱ را موجب شده‌اند، افزایش صادرات محصولات پلاستیک و مواد شیمیایی آلی بوده است. رشد واردات کالایی ایران طی این مدت نیز ناشی از افزایش صادرات فصل ۱۰ (غلات) و فصل ۱۲ (دانه و میوه‌های روغن دار؛ دانه و بذر و میوه‌های گوناگون؛ نباتات صنعتی یا دارویی، کاه و نواله) بوده است.

به طور کلی، آنچه از روند تجارت کشورها می‌توان برداشت کرد این است که توسعه یک اقتصاد از مسیر کاهش و محدود کردن تجارت امکان پذیر نیست. عمده کشورهایی که طی ۲۰ سال اخیر پیشرفت کرده‌اند هم صادرات و هم واردات کالایی خود را افزایش داده‌اند.

در عین حال، آمارها و تجربه سایر کشورها نشان می‌دهد که چگونه آزاد سازی تجاری می‌تواند اقتصاد یک کشور را شکوفا کند و آن را در مسیر توسعه قرار دهد. تجارت به عنوان موتور رشد اقتصادی برای کشورها محسوب می‌شود و هر اقدامی برای افزایش آن می‌تواند رشد و توسعه اقتصادی کشور را در پی داشته باشد. کشورهایی که طی ۲۰ سال اخیر با سرعت بیشتری نسبت به کشورهای دیگر تجارت خود را افزایش داده‌اند، کشورهایی بوده‌اند که طی این سال‌ها به آزاد سازی تجاری روی آورده‌اند.

